

Sygn. akt I ACa 632/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 grudnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie, I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Bogdan Radomski
Sędzia:	SA Jerzy Nawrocki (spr.)
Sędzia:	SO del. do SA Magdalena Kuczyńska
Protokolant	sekr. sądowy Maciej Mazuryk

po rozpoznaniu w dniu 23 grudnia 2014 r. w Lublinie na rozprawie

sprawy z powództwa J. R. (1) i A. R.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą

w W.

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach

z dnia 16 czerwca 2014 r. sygn. akt I C 1004/13

I. oddala apelację;

II. zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. po 1800 (tysiąc osiemset) złotych na rzecz powodów J. R. (1) i A. R. tytułem zwrotu kosztów procesu za drugą instancję.

Sygn. akt I ACa 632/14

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 16 czerwca 2014 r. Sąd Okręgowy w Siedlcach w sprawie z powództwa A. R. i J. R. (1) przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W., zasądził od pozwanego na rzecz każdego z powodów kwoty po 40.000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z odsetkami od dnia 20 marca 2014 r. do dnia 16 czerwca 2014 r. w wysokości 13 % w stosunku rocznym i od dnia 17 czerwca 2014 r. do dnia zapłaty.

W pozostałej części powództwo oddalił i zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwoty po 120 złotych na rzecz każdego z nich tytułem częściowego zwrotu kosztów procesu.

Ponadto nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w S. kwotę 4.000 zł tytułem części opłaty od pozwu, od uiszczenia której powodowie byli zwolnieni.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 24 czerwca 2012 roku w miejscowości C., gmina S., miał miejsce wypadek drogowy, w którym M. S., kierujący pojazdem marki S., umyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu jadąc z nadmierną prędkością - 137,1 km/h, niedostosowaną do panujących warunków drogowych oraz jego umiejętności. Podczas wyprzedzania pojazdów przed przejściem dla pieszych M. S. nie zachował należytej ostrożności. Nie upewnił się czy ma odpowiednią widoczność i dostatecznie dużo miejsca do wyprzedzania. Nie ustąpił pierwszeństwa pieszej na przejściu dla pieszych wskutek czego uderzył motocyklem w przechodzącą przez przejście wnuczkę powodów K. R.. W wyniku uderzenia dziewczynka doznała wielonarządowych obrażeń ciała, skutkujących jej zgonem na miejscu zdarzenia. M. S. został uznany za winnego popełnienia czynu z art. 177 § 2 k.k.

Pojazd, którym poruszał się sprawca posiadał w chwili zdarzenia ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej w (...) S.A. z siedzibą w W.. Pozwany co do zasady uznał swoją odpowiedzialność za skutki wypadku spowodowanego w dniu 24 czerwca 2012 roku przez M. S., wypłacając zadośćuczynienia na rzecz rodziców i brata zmarłej K. R. (okoliczności przyznane, k. 13-23 - wyrok Sądu Rejonowego w G.z dnia 26 listopada 2012 roku w sprawie (...)wraz z uzasadnieniem).

K. R. miała 9 lat. Wraz z rodzicami mieszkała w miejscowości P., oddalonej od miejscowości powodów o około 5 kilometrów. Była jedną z czworga wnucząt powodów. Często bywała wraz z rodzicami u dziadków, tak w święta, jak i w zwykłe dni. Była z nimi związana emocjonalnie. Dziadkowie sprawowali nad nią także opiekę w razie potrzeby. Uczęszczała do Szkoły Podstawowej w G.. Była zdolną uczennicą. Brała udział w zajęciach tanecznych i związanych z tym konkursach, na które zapraszała również powodów. Zapraszała ich także na dzień dziadków. Również w dniu 24 czerwca 2012 roku, bezpośrednio przed zdarzeniem, wraz z rodzicami i młodszym bratem przyjechali do powodów rowerami w odwiedziny. W dniu zdarzenia wnuczka przyjechała do nich pochwalić się rowerem, który dostała na komunię. U dziadków K. R. bawiła się, była radosna. Chciała następnie aby babcia ją odprowadziła, co babcia uczyniła. Do zdarzenia, w wyniku którego K. R. poniosła śmierć doszło w drodze powrotnej od dziadków do jej miejsca zamieszkania (zeznania świadka J. R. (2) złożone na rozprawie w dniu 14 stycznia 2014 roku - od 00:26:12 do 00:35:07).

Powodowie są dziadkami zmarłej K. R..

W chwili śmierci wnuczki powódka była zatrudniona w szpitalu. Obecnie ma 59 lat i jest rencistką. W okresie bezpośrednio po zdarzeniu przebywała na zwolnieniu lekarskim przez okres 7 dni. Później powróciła do pracy, aby nie myśleć o śmierci wnuczki. Przez pewien okres przyjmowała leki uspokajające. Miała problemy ze snem. Przez okres około roku po śmierci wnuczki występowały u niej reakcje depresyjne, lękowe, silnie obniżone było jej funkcjonowanie społeczne, wykraczające w tamtym okresie poza zwykłą reakcję po stracie bliskiej osoby. Obecnie jej stan psychiczny uległ poprawie i nie ma potrzeby jej leczenia psychiatrycznego, choć wskazane jest podjęcie przez nią terapii psychologicznej. Powódka w dalszym ciągu cierpi z powodu utraty wnuczki, co objawia się w codziennym stawianiu świec w miejscu jej śmierci.

W chwili śmierci wnuczki powód nie był nigdzie zatrudniony. Obecnie ma 61 lat i jest rencistą. Wciąż przeżywa śmierć wnuczki, której ciało widział na miejscu zdarzenia. Przez okres około roku po śmierci wnuczki występowały u niego objawy wykraczające poza normę zwykłej reakcji żałoby w postaci przedłużonego zespołu stresu pourazowego. Jego obecne funkcjonowanie jest prawidłowe, aczkolwiek w sferze emocjonalnej ujawnia się poczucie krzywdy i objawy lękowe. Nie wymagają one jednak leczenia psychiatrycznego, ani nie powodują konieczności udziału w terapii psychologicznej (zeznania świadka J. R. (2) złożone na rozprawie w dniu 14 stycznia 2014 roku - od 00:26:12 do 00:35:07; k. 73-76 - opinia biegłego z zakresu psychologii, zeznania powodów zarejestrowane na rozprawie w dniu 2 czerwca 2014 roku - od 00:08:15 do 00:26:50).

Spór w sprawie sprowadza się do zasadność wypłaty na rzecz powodów jako dziadków zadośćuczynienia na podstawie art. 446 § 4 k.c.

Sąd Okręgowy wskazał, na treść przepisu art. 446 § 4 k.c i art. 34 ust 1, art. 35 ustawy z dnia 22 maja 2003r – o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych. Ponadto podniósł, że przedmiotem ochrony przepisu art. 446 § 4 k.c jest zaliczana do kręgu dóbr osobistych więź rodzinna jako dobro osobiste.

Zdaniem Sądu Okręgowego istnienie pomiędzy powodami a wnuczką silnej więzi rodzinnej nie budzi wątpliwości w świetle dokonanych ustaleń faktycznych . Wiąż ta wynika również z samych określeń jakimi powodowie operują w stosunku do zmarłej wnuczki. Określają ją „kochanym dzieckiem”. Jak wynika ponadto z zeznań świadka J. R. (2) więź powodów ze wszystkimi wnukami jest bardzo bliska i taka była również w przypadku K. R.. O silnej więzi świadczy również reakcja powodów po śmierci wnuczki, którą biegła z zakresu psychologii oceniła jako przekraczającą normalną reakcję żałoby.

Sąd Okręgowy wskazał, że strona pozwana pomimo początkowego kwestionowania istniejącej więzi nie przedstawiła żadnych przeciwdowodów mogących podważyć okoliczność istnienia silnej więzi emocjonalnej łączącej powodów z wnuczką. W sprawie co prawda pojawił się list (oświadczenie), które jak wynikałoby z jego treści mógł zostać napisany przez rodziców K. R., a z którego wynika, że powodowie nie uczestniczyli finansowo w życiu wnuczki, nie zabierali jej na wycieczki oraz czasami nie uczestniczyli w jej urodzinach. Nie sposób jednak uznać go za wystarczający dowód podważający istnienie więzi rodzinnej, zwłaszcza wobec okoliczności przedstawionych w zeznaniach świadka i opinii biegłej. Sąd nie miał w szczególności możliwości zweryfikowania okoliczności sporządzenia tego listu, a także jego autorstwa, ze względu na niechęć do stawiennictwa na rozprawie rodziców K. R.. Nawet jednak, gdyby rzeczywiście oświadczenie zostało sporządzone przez rodziców, to należy wskazać, że subiektywnie sprowadza ono więź dziadków z K. R. głównie do kwestii ekonomicznych, a także korzyści faktycznych w postaci zabierania na wycieczki. Należy jednak jednoznacznie wskazać, że ocenie w niniejszym postępowaniu podlega nie więź ekonomiczna, a emocjonalna łącząca ich z wnuczką, a ta nie została skutecznie zakwestionowana przez pozwanego. Z treści listu wynika ponadto, że powodowie czasami nie uczestniczyli w uroczystościach urodzin wnuczki. Już wskazanie, że takie zdarzenia miały miejsce „czasami” świadczy o tym, że były to raczej sytuacje sporadyczne.

Istnienie pomiędzy powodami i wnuczki silnej więzi rodzinnej nie budzi zatem, zdaniem Sądu Okręgowego, wątpliwości. Powodowie aktywnie uczestniczyli w życiu wnuczki i byli z nią silnie emocjonalnie związani. Tworzyli istotny element struktury jej rodziny. Bardzo przeżyli jej śmierć. Uprawnia to do zakwalifikowania ich do kręgu najbliższych członków rodziny, o których mowa w art. 446 § 4 k.c.

W ocenie Sądu Okręgowego doznana przez powodów krzywda niewątpliwie była znaczna.

Dokonane ustalenia faktyczne świadczą o istotnej roli dziadków w życiu dziewczynki i tym, że traktowała ona dziadków jako członków najbliższej rodziny, z którymi chciała dzielić się każdym wydarzeniem. Relacje te były przez dziadków odwzajemniane. Niewątpliwie zatem utrata tak bliskiej osoby spowodowała uszczerbek w życiu powodów, zwłaszcza w ich sferze psychicznej. Potwierdziła to w szczególności opinia biegłej z zakresu psychologii. Z treści tej opinii wynika, że powodowie mieli problemy ze snem, zgłaszali występowanie koszmarów sennych. U powodki występowały objawy reakcji depresyjnej, lęki, obniżone było jej funkcjonowanie społeczne. Powód zaś wykazywał objawy przedłużonego zespołu stresu pourazowego. W przypadku obydwójga dziadków biegła stwierdziła, iż reakcja po śmierci wnuczki wykraczała poza zwykłą reakcję po stracie bliskiej osoby, poza zwykłą reakcję żałoby. Do tej pory odczuwają oni w swojej psychice skutki wypadku i nie są w stanie pogodzić się z jego skutkami. Odczuwają poczucie krzywdy i lęki. W przypadku powodki wskazane jest nawet poddanie się terapii psychologicznej. Okoliczności powyższe znajdują również potwierdzenie w zeznaniach J. R. (2), który wskazywał, że rodzice do tej pory przeżywają śmierć wnuczki, że dla nich jest to trauma do końca życia.

Powodowie w dalszym ciągu nie są w stanie pogodzić się ze śmiercią wnuczki i mają problemy w odnalezieniu się w aktualnej rzeczywistości. Niewątpliwie rozmiar i poczucie krzywdy potęgują również okoliczności zdarzenia. K. R. zmarła nagle. Została potrącona przez motocykl jadący z prędkością około 140 km/h na przejściu dla pieszych. Dziewczynka była pod opieką obydwójga rodziców, którzy zachowali wszelkie niezbędne środki ostrożności. Doznania

te były tym większe, że powodowie dowiedzieli się o śmierci wnuczki w chwilę po tym, jak K. wraz z rodzicami wyjechała w podróż powrotną do domu, po wizycie w domu dziadków, gdzie była bardzo wesoła, śmiała się. Powód widział ciało dziewczynki i oddzieloną od niego jej głowę na miejscu wypadku, gdyż udał się na miejsce zdarzenia, kiedy tylko o nim usłyszał. Zdecydowanie musiało to potęgować tragiczne doznania powoda. Miejsce zdarzenia w obydwojgu powodach budzi w dalszym ciągu bardzo emocjonalne reakcje. Zdaniem Sądu, przekonuje to o tym, iż krzywda po stronie powodów była znacznych rozmiarów, także ze względu na nagłość i dramatyzm doznań.

W ocenie Sadu Okręgowego powyższe okoliczności przemawiają za koniecznością zasądzenia na rzecz powodów zadośćuczynienia w znacznej wysokości. Oczywiście należy wskazać, że relacje dzieci z dziadkami mają zazwyczaj mniejszą intensywność niż relacje dziecka z rodzicami, którzy na co dzień sprawują opiekę i troszczą się o wychowanie dziecka. Podobnie było w tej sytuacji, co w ocenie Sądu Okręgowego znalazło przełożenie na wysokość zasądzonych kwot. Sąd Okręgowy uznał iż, kwotą zadośćuczynienia należną powodom i stosowną do wszystkich okoliczności będzie kwota po 40.000 zł na rzecz każdego z powodów.

W zakresie odsetek Sąd Okręgowy uznał ich zasądzenie w wysokości ustawowej od dnia 20 marca 2014 roku, tj. po upływie 14 dni od daty doręczenia pozwanemu opinii biegłej z zakresu psychologii, co nastąpiło w dniu 5 marca 2014 roku. Sąd Okręgowy formułując powyższe rozstrzygnięcie miał na uwadze treść art. 14 ust. 2 powoływanej ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych. O kosztach procesu Sąd orzekła na podstawie art. 100 k.p.c.

Na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U z 2010 r., Nr 90, poz. 594 ze zm.) Sąd nakazał pobrać od pozwanego opłaty, od której powodowie byli zwolnieni.

Z powyższym rozstrzygnięciem nie zgodził się pozwany, zaskarżając powyższy wyrok w punktach I i II w części obejmującej kwoty po 30.000 zł dla każdego z powodów oraz w pkt. IV i V sentencji wyroku Powyższemu rozstrzygnięciu zarzucił:

1. naruszenie prawa materialnego w szczególności art. 446 § 4 k.c poprzez ustalenie, że powodowie byli najbliższymi członkami rodziny zmarłej K. R., co skutkowało zasądzeniem na ich rzecz zadośćuczynienia w ogóle oraz rażące zawyżenie zasądzonych na rzecz powodów kwot zadośćuczynienia w porównaniu do krzywdy powodów oraz kwot zasądzanych przez sądy w podobnych sprawach,
2. zarzut naruszenia prawa procesowego, w szczególności naruszenie przepisów postępowania mających wpływ na treść orzeczenia tj. art. 233 § 1 k.p.c w związku z art. 227 k.p.c poprzez niewłaściwą ocenę materiału dowodowego i sprzeczności ustaleń faktycznych z materiałem dowodowym zebrany w sprawie, w szczególności polegającym na błędnej ocenie krzywdy powodów związanej ze śmiercią wnuczki sprzecznej z ustaleniami biegłej psycholog,

Mając powyższe na uwadze wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w zaskarżonej części oraz zasądzenie od powodów na rzecz pozwanej kosztów procesu i kosztów zastępstwa procesowego za obydwie instancje według norm przepisanych, ewentualnie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przy uwzględnieniu kosztów dotychczasowego postępowania.

Powodowie wnosili o oddalenie apelacji w stosunku do każdego z powodów i utrzymanie w mocy wyroku sądu pierwszej instancji oraz o zasądzenie kosztów postępowania przed sądem II instancji według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego nie zasługuje na uwzględnienie.

Zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisu art. 233 § 1 kpc jest nieuzasadniony. Sąd Okręgowy dokonując ustaleń faktycznych poddał krytycznej ocenie cały zebrany w sprawie materiał dowodowy. Dokonując jego analizy nie naruszył ani przepisów prawa procesowego w zakresie postępowania dowodowego, ani nie dopuścił się błędów logicznych w

zakresie dotyczącym wnioskowań o faktach wynikających z tego materiału, ani wreszcie wyprowadzone przez Sąd wnioski nie są sprzeczne z zasadami doświadczenia życiowego.

Sąd Apelacyjny w całości przyjmuje za własne ustalenia Sądu Okręgowego i ocenę materiału dowodowego dokonaną przez Sąd pierwszej instancji.

Wykazanie, że Sąd orzekający naruszył art. 233 § 1 k.p.c., oraz że mogło to mieć istotny wpływ na wynik sprawy, nie może być zastąpione li tylko odmienną interpretacją zebranych w sprawie dowodów przez apelującego. Jeśli strona skarżąca nie wykaże, że przyjęta przez Sąd pierwszej instancji za podstawę rozstrzygnięcia podstawa faktyczna, dokonana została z przekroczeniem zasady swobodnej oceny dowodów, którą wyznaczają czynniki logiczny i ustawowy oraz zasady doświadczenia życiowego, aktualny stan wiedzy, stan świadomości prawnej i dominujących poglądów na sądowe stosowanie prawa, to wówczas jej zarzut ma wyłącznie charakter polemiczny, a jako taki nie może skutecznie podważać ustaleń Sądu pierwszej instancji.

W ocenie Sądu Apelacyjnego pozwany zarzucając sprzeczność pomiędzy ustaleniami wynikającymi z opinii biegłej psycholog, a zeznaniami świadków nie wskazuje w jakim zakresie Sąd naruszył zasadę swobodnej oceny dowodów. Cytowane przez pozwanego fragmenty opinii biegłej opisujące stan emocjonalny powódki, po śmierci wnuczki, przytoczone w apelacji zostały wyrwane z kontekstu. Biegła w swojej opinii wyraźnie wskazała, że stwierdzony u powódki niski poziom zrównoważenia reakcji emocjonalnych (wysoki poziom neurotyzmu), świadczący o nieprawidłowym przystosowaniu, niskiej umiejętności kontroli emocjonalnej i obniżonym poczuciu bezpieczeństwa i jest najprawdopodobniej skutkiem doświadczonej traumy po śmierci wnuczki. Odmienna od oceny Sądu ocena opinii biegłej przez stronę, nie jest wystarczająca dla uzasadnienia zarzutu naruszenia przez Sąd art. 233 § 1 kpc. Natomiast jeżeli strona rozumie swój zarzut jako argument uzasadniający zawyżenie kwoty odszkodowania przez Sąd pierwszej instancji, to jest to zarzut dotyczący stosowania prawa materialnego – art. 446 § 4 kc w zw. z art. 445 § 1 kc, którego Sąd Apelacyjny również z oczywistych względów nie podziela.

Sąd Apelacyjny w całości przyjmuje za własne ustalenia Sądu Okręgowego dotyczące charakteru więzi wiążącej powodów, ze zmarłą wnuczką i stopnia krzywdy odniesionego przez powodów jako konsekwencji nagłej śmierci K. R..

Bliskość relacji pomiędzy zmarłym a poszkodowanym w rozumieniu art. 446 § 4 kc nie może być mierzona tylko formalnym stopniem pokrewieństwa, lecz faktycznie istniejącą relacją międzyludzką między nimi. Fakt, że dziadkowie nie zamieszkiwali z wnuczką „pod jednym dachem” nie jest istotny dla opisanego łączących w czasach, w których preferuje się samodzielne mieszkanie rodzin, co oczywiście nie wyklucza istnienia więzi rodzinnej pomiędzy najbliższymi nie mieszkającymi „pod jednym dachem”. Brak wspólnego zamieszkiwania nie stanowi o braku pozytywnych relacji, o braku uczuć, więzi, poczuciu wspólnoty. Dojrzałe przeżywanie żałoby, pozbawione zachowań o charakterze histerycznym, nie świadczy wbrew pozorom o niskim stopniu odczuwanej krzywdy, lecz stanowi dodatkowy do udźwignięcia ciężar w imię godnego pożegnania osoby bliskiej.

Więzy jakie łączyły zmarłą wnuczkę z dziadkami ojczystymi, nie pozostawiają wątpliwości, że powodowie doznali krzywdy wskutek nagłej, doznanej w niezwykle dramatycznych okolicznościach śmierci wnuczki. Fakt, że powodowie mają inne wnuki, nie zmienia absolutnie niczego w zakresie stopnia doznanej przez nich krzywdy, w rozumieniu art. 446 § 4 k.c.

Przyznana przez Sąd Okręgowy kwota – mając pod uwagę wszystkie przytoczone wyżej okoliczności sprawy jest kwota umiarkowaną, co czyni zarzuty apelacji nieuzasadnionymi.

Z tych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 kpc oddalił apelację i na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc w zw. z § 2 ust. 2 i § 6 pkt 5 i § 13 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenie przez Skarb Państwa kosztów nie opłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu [Dz.U. 163, poz.1348] zasądził od pozwanego na rzecz każdego z powodów koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym w kwocie po 1800 zł .